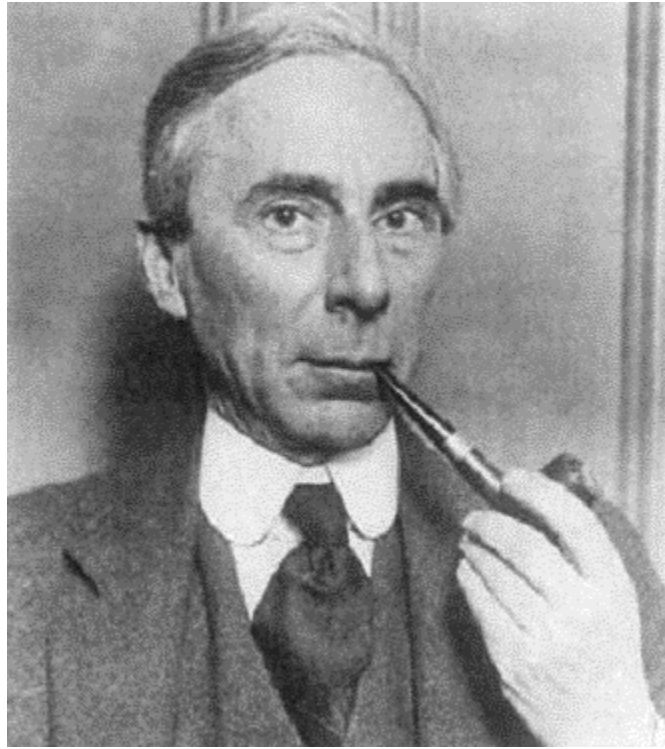

TEMA 4
LA TEORIA DE LES DESCRIPCIONS DE B. RUSSELL
(José A. Díez)

- Tema
- Exercicis
- Referències:
 - Bibliografia
 - Llocs web

TEMA 4

LA TEORIA DE LES DESCRIPCIONS DE B. RUSSELL

José A. Díez Calzada

4.1. Introducció

En aquest tema es presenta la *teoria de les descripcions* de Bertrand Russell. Les descripcions definides o noms descriptius són expressions del tipus 'el tal' (per exemple, 'el país més poblat') la semàntica dels quals presenta trets especials que suposen certs problemes per als *referencialistes*, els que, com Russell, defensen que el significat d'una expressió consisteix *exclusivament* en referir a una entitat. A la segona secció s'exposen quins són aquests trets i problemes. La solució russelliana a aquests problemes consisteix, succintament, en sostenir i fer plausible que, en contra del què sembla suggerir una anàlisi gramatical superficial, les descripcions no són unitats de significació; és a dir, una anàlisi sintàctica-lògica correcta dels enunciat amb descripcions mostra que cap de les unitats de significació que la darrera anàlisi identifica és del tipus 'el C'. Això és el que Russell vol dir quan afirma que les descripcions definides són *expressions incompletes*. A la tercera secció s'introdueix la idea general d'expressió incompleta, aplicada en primer lloc a altres expressions, com 'els tal' o 'uns tal', que també semblen unitats de significació segons una anàlisi gramatical superficial però que la anàlisi sintàctica-lògica (de la lògica de primer ordre) mostra que no ho són.

La teoria de las descripcions de Russell no és un mer expedient per salvar el seu referencialisme. Russell, independentment de la qüestió de la defensa del referencialisme, pensa que els que defensen que les descripcions són unitats de significació han d'afrontar tota una sèrie de conseqüències contraintuïtives. A la secció quarta es presenten aquests *trencaclosques descriptius*, amb els que Russell motiva la seva proposta. A la secció cinquena es presenta en detall la proposta de Russell, consistent a donar una anàlisi dels enunciat amb descripcions (és a dir, 'el C és D') tal que, un cop completament analitzats, cap de les seves unitats sintàctiques és una descripció. Les descripcions són, així, expressions incompletes en el precís sentit introduït a la secció tercera. A la secció sisena es mostra com la proposta de Russell resol els trencaclosques descriptius vistos a la secció quarta; és a dir, al considerar que la sintaxi profunda dels enunciat amb descripcions no conté aquestes expressions, aquests enunciat deixen de tenir les conseqüències antiintuïtives mencionades. A la darrera secció es fan algunes consideracions finals sobre la proposta russelliana i la recepció de la mateixa.

4.2. Referencialisme i descripcions definides

B. Russell és un *referencialista*. La tesi central del referencialisme és que la relació de significar *consisteix a* referir (anomenar, subrogar, estar per): les entitats lingüístiques amb significat anomenen, refereixen o estan per altres entitats, i la significació d'una expressió lingüística *s'esgota* en aquest fet de referir (anomenar) l'expressió alguna altra cosa. El significat d'una expressió lingüística és l'entitat referida (anomenada, subrogada) per l'expressió. Així, l'única funció semàntica de les expressions és la de *referir*, la d'estar en lloc d'una altra cosa. Les expressions lingüístiques significatives són com etiquetes i el seu significat consisteix exclusivament en l'entitat etiquetada. No hi ha res semànticament rellevant més enllà de les entitats anomenades; qualsevol fenomen "semàntic" del

llenguatge es pot explicar apel·lant únicament al fet que les expressions lingüístiques *estan per coses*.

El referencialisme té la virtut de ser una teoria semàntica simple i "no misteriosa". Postula una única funció semàntica, i a més una funció semàntica que es basa en una relació en principi poc misteriosa, la relació d'etiquetar o referir: estar una cosa (l'expressió lingüística) en lloc d'una altra (el seu significat). Les expressions lingüístiques amb les quals sembla encaixar millor el referencialisme són els noms propis, com ara 'Bertrand Russell', 'Everest', 'Venus' o 'zero'. Efectivament, sembla en principi que l'únic que fan aquestes expressions és referir-se a una entitat, estar en lloc d'una certa persona, una determinada muntanya, un planeta específic o cert nombre. Els noms propis semblen ser el paradigma d'expressió lingüística el significat de la qual s'esgota en la cosa anomenada. Però si al referencialisme li va bé amb els noms propis, per contrapartida tindrà dificultats amb aquelles expressions que típicament semblen fer una mica més que merament anomenar o referir-se a una entitat. Les expressions que més clarament semblen fer una mica més que anomenar merament un objecte són les descripcions definides, expressions com ara 'el filòsof analític més prolífic', 'la muntanya més alta', 'l'estel matutí', 'l'estel vespertí' o 'el nombre natural més petit'. Expressions com ara aquestes, a més d'anomenar un objecte, fan una mica més; a saber, anomenar-lo *de certa manera*, destacant un "aspecte" de l'objecte anomenat; no anomenen merament, sinó que anomenen donant alhora certa informació sobre l'objecte. El nom propi 'Venus' anomena Venus sense donar cap informació d'aquell objecte (llevat que s'anomena 'Venus'). Però la descripció 'l'estel matutí' anomena Venus donant certa informació de l'objecte, a saber, que és l'últim astre la brillantor del qual desapareix del cel visible al matí; i la descripció 'l'estel vespertí' anomena el mateix objecte, però donant una altra informació diferent, a saber, que és el primer astre la llum del qual apareix al cel visible cap al tard. En la mesura que aquesta informació es consideri part del significat, ambdues descripcions no poden tenir exactament el mateix significat. Però si 'l'estel matutí' i 'l'estel vespertí' no tenen exactament el mateix significat, això no pot explicar-se apel·lant només a l'objecte anomenat, ja que l'objecte anomenat és el mateix en ambdues descripcions. Per això les descripcions semblen ser un contraexemple per a la teoria referencialista, perquè sembla que el seu significat no consisteix només a anomenar un objecte.

El referencialista ha de retocar la seva teoria per resoldre aquesta dificultat. Hi ha diverses maneres de fer-ho, i el proposat per Russell (i seguit per molts altres) consisteix a "desembarassar-se" de les descripcions, a sostenir que, contra el que a primera vista pot semblar, les descripcions no són unitats semàntiques (no són "expressions completes" en la seva terminologia), això és, no són unitats de significació. Amb això es vol dir que les descripcions "desapareixen després de l'anàlisi", que una anàlisi sintàctica correcta d'un enunciat que conté una descripció revela una "estructura profunda" amb cap "peça" que sigui la descripció. Per comprendre això justament vegem abans altres exemples d'"expressions incompletes" més familiars al lector.

4.3. Expressions incompletes, anàlisi lògica i unitats de significació

Considereu els enunciats següents:

- (1) Rudolf Carnap és calb.

(2) El rei espanyol actual és calb.

(3) Algun cantant és calb.

(4) Els filòsofs són calbs.

Segons una anàlisi superficial d'aquests enunciats, tots consten de dues "peces", a saber, el predicat 'ser calb' i el "subjecte", aquella expressió que anomena l'entitat de la qual es predica en cada cas la calvície: 'Rudolf Carnap', 'el rei espanyol actual', 'algun cantant' i 'els filòsofs'. Podem expressar aquesta anàlisi de la manera següent, on 'P(x)' es llegeix "la propietat P es predica de l'entitat x":

(1') ser calb (Rudolf Carnap)

(2') ser calb (el rei espanyol actual)

(3') ser calb (algun cantant)

(4') ser calb (els filòsofs)

Així doncs, segons aquesta anàlisi els enunciats (1), (2), (3) i (4) són essencialment de la mateixa forma, tenen la mateixa estructura sintàctica. Ja que l'anàlisi ha de desvelar les peces últimes de què està format un enunciat (i com es combinen), segons aquesta anàlisi, per exemple, (3) té dues peces o unitats de significació, a saber, 'ser calb' i 'algun cantant'. I passa el mateix amb els tres restants, només que canviant una peça.

Russell mateix, en *Els principis de la matemàtica*, segueix aquesta anàlisi. Però anys més tard es convenç, per mitjà de Frege, que aquesta anàlisi és incorrecta per a (3) i (4). L'anàlisi correcta, segons Frege, de (3) i (4) és la següent (l'estudiant identificarà la forma estàndard de la sintaxi de la Lògica de primer ordre):

(3F) per a algun x (x és cantant i x és calb)

(4F) per a tot x (si x és filòsof llavors x és calb)

Ara aquests enunciats no consten com semblava superficialment de dues peces o unitats semàntiques. (3), correctament analitzat, segons Frege, consta de quatre peces: el quantificador existencial 'algun', els predicats 'ser cantant' i 'ser calb' i la conjunció 'i'. I (4) consta també de quatre unitats semàntiques: el quantificador universal 'tots', els predicats 'ser filòsof' i 'ser calb' i el condicional 'si... llavors'. Com es veu, en (3F) no hi ha cap peça que sigui 'algun cantant', ni en (4F) cap que sigui 'els filòsofs'. D'aquesta manera, l'anàlisi logicosintàctica (3F) mostra que, contra el que suggereix en un primer moment l'anàlisi superficial (3'), 'algun cantant' no és una unitat semàntica de (3). I anàlogament amb 'els filòsofs' en (4). Doncs bé, a aquest fenomen es vol referir Russell quan diu que certes expressions (com ara 'alguns cantants' i 'els filòsofs') són *expressions incompletes: expressions que semblen constituir unitats semàntiques segons la sintaxi superficial, però que la sintaxi lògica profunda correcta mostra que no ho són; no apareixen com peces en l'enunciat correctament analitzat*. En aquest sentit aquestes expressions "s'eliminen en l'anàlisi" com unitats de significació. Així doncs, contra el que suggereixen les anàlisis (3') i (4'), (3) i (4) són enunciats de molt diferent tipus de (1). No són enunciats particulars, en

els quals es predica una propietat de certa entitat, sinó enunciats *generals*, això és, quantificacionals.

De tot això es convenç Russell per mitjà de Frege, i el que fa després és aplicar un expedient anàleg a (2). Per a Frege, (2) cau del costat de (1) i no del de (3) i (4). Això és, per a Frege l'anàlisi correcta de (2) és (2'); (2) és, com (1), un enunciat particular. Doncs bé, el nucli de la teoria de les descripcions de Russell consisteix a defensar que, contra el que pugui semblar a primera vista, fins i tot a ulls tan profunds com els de Frege, l'enunciat (2) no cau del costat de (1) sinó del de (3) i (4). Russell defensarà que una anàlisi correcta de (2) mostra que es tracta, com (3) i (4), d'un enunciat general complex i que cap de les seves peces és la descripció 'el rei espanyol actual'. És en aquest sentit que Russell "es desembarassa" de les descripcions, ja que mostra que són expressions incompletes, això és, que s'eliminen després de l'anàlisi, que no són unitats de significació de l'enunciat correctament analitzat. Per convèncer-nos-en ha d'aconseguir fer amb (2) el que Frege fa amb (3) i (4). Això és, ha de donar-nos una anàlisi del tipus

(2R) **** / ++++ / ---- / #####

que (i) no contingui com a unitat semàntica la descripció 'el rei espanyol actual' i (ii) sigui intuïtivament equivalent a (2) (com (3F) i (4F) són intuïtivament equivalents a (3) i (4) respectivament, en el sentit, almenys, que tenen les mateixes condicions de veritat (vegeu **TEMA 1: CONCEPTES BÀSICS**. En especial la seva secció 1.5. **Valor de veritat. Condicions de veritat**)

Això és precisament el que fa Russell en la seva teoria de les descripcions. I si ho aconsegueix satisfactòriament, s'haurà pogut desempallegar del problema que aquestes descripcions suposaven per al seu referencialisme. Si les descripcions són descripcions incompletes en el sentit precís indicat, llavors no són unitats semàntiques, no apareixen en la darrera anàlisi de cap enunciat i, per tant, simplement no són expressions lingüístiques genuïnes de les quals hàgim de preguntar-nos per la manera de significar. Tractades així no suposaran un contraexemple per al referencialisme. Aquest punt s'ha de comprendre clarament. No és que la teoria de les descripcions mostri que les descripcions signifiquen també només referencialment, anomenant un objecte, i per això no són un problema per al referencialisme. El que diu aquesta teoria és que les descripcions no signifiquen, ni tan sols anomenant un objecte ni de cap altra manera, pel simple motiu que no són unitats de significació, no són "peces" d'enunciats completament analitzats.

Ara bé, presentades així les coses, podria semblar que l'única motivació, o justificació, de Russell per desenvolupar la seva teoria de les descripcions és poder desempallegar-se d'un presumpte contraexemple per al seu referencialisme. Això no és plenament cert. Russell sosté que el fet de considerar, com fa Frege, les descripcions expressions genuïnes, unitats de significat, ens submergeix en una infinitat de problemes irresolubles. La seva teoria té la virtut de resoldre (o millor "dissoldre") aquests problemes, i permet a més mantenir la intuïció bàsica del referencialisme. La justificació immediata de la teoria de les descripcions no és, doncs, que allibera el referencialisme d'un aparent contraexemple, sinó que resol certs problemes que no pot resoldre qui consideri les descripcions unitats de significació. Això confereix, això sí, un suport indirecte a les tesis referencialistes. Abans de presentar el nucli de la teoria, això és, la proposta de Russell per a (2R), ens detindrem breument en alguns dels problemes al·ludits per poder veure després com els resol la teoria de Russell.

4.4. Trencaclosques descriptius

Russell presenta diversos problemes (o "puzles", com ell els anomena) derivats de considerar les descripcions expressions genuïnes. De tots aquí només en veurem tres dels més simples, suficients per il·lustrar després l'aplicació de la teoria.

El primer té a veure amb les afirmacions en les quals s'usen descripcions que no refereixen, que aparentment no anomenen cap objecte, com per exemple l'enunciat següent

(5) El rei francès actual és calb.

Una descripció (definida) és una expressió del tipus 'el C', i anomena l'únic individu que té la propietat C. Però si no hi ha cap entitat que tingui la propietat C, o n'hi ha més d'una, llavors la descripció no anomena res; es diu llavors que és una *descripció impròpia*. Aquest és el cas de la descripció 'el rei francès actual' que apareix en (5), ja que no existeix l'únic individu que té la propietat de ser rei francès en l'actualitat, en aquest cas perquè no n'hi ha cap. I anàlogament ocorre amb la descripció de l'enunciat següent.

(6) L'habitant de Londres és calb.

En aquest cas la descripció 'l'habitant de Londres' és una descripció impròpia, no perquè no existeixi cap habitant de Londres, sinó perquè n'hi ha més d'un.

Doncs bé, en opinió de Russell, considerar que les descripcions són expressions genuïnes, unitats semàntiques genuïnes, genera un greu problema respecte del valor veritatiu d'enunciats com ara (5) i (6). En efecte, preguntem-nos si (5) i (6) són veritaders o falsos. Recordem que, d'acord amb qui sosté que les descripcions són unitats semàntiques genuïnes, l'anàlisi correcta d'aquests enunciats és

(5') ser calb (el rei francès actual)

(6') ser calb (l'habitant de Londres)

I recordem també que un enunciat de la forma ' $P(x)$ ' és un enunciat particular que expressa una proposició particular, a saber, que l'objecte x té la propietat P , i que l'enunciat esmentat és vertader si l'objecte x té la propietat P i fals si l'objecte x no té la propietat P . Ara preguntem-nos: és (5), interpretat com a (5'), vertader o fals? Vegem: té l'objecte el rei francès actual la propietat de ser calb? Sembla que la resposta és NO, ja que no hi ha en aquest cas l'objecte en qüestió. Així doncs, (5) no és vertader. Per veure si és fals, ens preguntem ara: l'objecte el rei francès actual està mancat de la propietat de ser calb? Sembla que la resposta és novament NO, i de nou pel mateix motiu, no hi ha l'objecte en qüestió. Així doncs, (5), *analitzat com a (5')*, tampoc no és fals. Noteu que la qualificació en cursiva és fonamental. Un enunciat ' $P(x)$ ' és fals quan tenim d'un costat l'objecte x , d'un altre la propietat P , i succeeix que l'objecte no exemplifica la propietat. La clau és que ' $P(x)$ ' és un enunciat particular, una afirmació *sobre un objecte* i perquè l'esmentat enunciat pugui ser fals hi ha d'haver l'objecte en qüestió. Així, si s'interpreta (5) com l'afirmació particular (5), llavors tampoc no és falsa. Per tant, (5), *interpretat com a*

(5'), *no és ni vertader ni fals*. Aquesta conseqüència és difícilment assumible, ja que (5) és un enunciat correctament format i sembla que tot enunciat correctament format ha de ser vertader o fals (principi de bivalència).

Passa el mateix amb (6), interpretat com a (6'), i amb qualsevol altre enunciat de la forma 'el C és P', interpretat com a enunciat particular 'P(el C)', quan no hi ha un únic C (bé perquè no n'hi ha cap, bé perquè hi ha més d'un). En aquests casos l'enunciat no sembla ser vertader ni fals, cosa que contradiu les nostres intuïcions expressades en el principi de bivalència. El problema consisteix simplement en el fet que defensar que les descripcions són noms genuïns implica que hi pot haver enunciats *particulars* de la forma 'P(x)' encara que "l'objecte" x no existeixi. Però, simplement, si no hi ha objecte x, no hi ha el que hi ha d'haver per tenir efectivament una predicació *particular*, això és, *sobre* un objecte específic. Si no hi ha objecte, no hi ha predicació *sobre* "aquest". Russell conclou que no es pot tractar llavors d'enunciats particulars genuïns. Frege era conscient d'aquesta dificultat, i assumia que, si una descripció no té referència, llavors l'enunciat que la conté no té valor veritatiu. Frege considera que aquesta és una situació que idealment no ha d'ocórrer en el llenguatge de la ciència, però, per al supòsit que passi, opta per l'expedient d'assignar a totes les descripcions impròpies una referència arbitrària (per exemple, el conjunt buit). A Russell això li sembla una escapatòria inacceptablement arbitrària, i a més amb conseqüències també inacceptables (per exemple, si a tota descripció impròpia se li assigna el conjunt buit, llavors 'el rei francès actual és subconjunt de tot conjunt' seria vertader).

El segon trencaclosques està íntimament lligat a l'anterior. És una llei lògica comunament acceptada que tots els enunciats de la forma ' α o no- α ' són vertaders, sigui α l'enunciat que sigui. Això és el que es coneix com el principi del terç exclòs. Doncs bé, passa que (5), *interpretat com a (5')*, sembla violar aquest principi. En efecte, si acceptem que perquè no- α sigui vertader α ha de ser fals, llavors ni seria vertader 'el rei francès actual és calb' ni seria vertader 'no és el cas que el rei francès actual és calb'. Però llavors la seva disjunció tampoc seria vertadera, contra el PTE. I passaria el mateix amb (6) i amb qualsevol enunciat de la forma 'el C és P' (*interpretat com a enunciat particular*) quan 'el C' és una descripció impròpia.

El tercer i darrer dels trencaclosques que veurem té relació amb els judicis negatius d'existència que involucren descripcions, com ara

(7) El rei francès actual no existeix.

En aquests casos, segons Russell, qui considera les descripcions com a noms genuïns, arriba a una espècie de paradoxa. L'enunciat és intuïtivament vertader. Però pres com a enunciat particular, sembla pressuposar (i) que "hi ha" un objecte del qual es diu alguna cosa, i (ii) que l'enunciat és vertader precisament quan "aquell" objecte té la propietat que es predica. Ara bé, en aquest cas, el que es "predica" és justament la inexistència. Així doncs, interpretat com a enunciat particular, perquè sigui vertader sembla que hagi d'existir l'objecte, però que sigui vertader significa justament que no existeix aquest objecte. (Frege no tenia aquest problema perquè per a ell el predicat 'existir' no és del mateix ordre que 'calb', no es predica d'objectes sinó de conceptes, per la qual cosa admetria que (7) no és un enunciat particular; això és, per a ell els enunciats 'el C és P' — on 'P' és diferent del predicat 'existència' — i '(no) existeix el C' no són del mateix tipus

lògic (veure **TEMA 3: FREGE: ANÀLISI FUNCIONAL I QUANTIFICACIÓ**. En especial la seva secció 3.5. **La quantificació**).

4.5. Eliminació contextual de les descripcions

Com hem vingut anunciant, el nucli de la teoria de les descripcions de Russell consisteix a sostenir que les descripcions, les expressions del tipus 'el C', són expressions incompletes, no són unitats semàntiques exactament en el mateix sentit en què no ho són les expressions del tipus 'alguns C' o '(tots) els C'. Això vol dir, recordem, que quan apareixen en el context d'un enunciat, aquestes expressions s'eliminen en l'anàlisi logicosintàctica correcta de l'enunciat en qüestió. Perquè aquesta proposta sigui plausible, Russell ha de fer amb 'el C' el mateix que Frege va fer amb 'algun C' i '(tots) els C'. Per al nostre exemple (2), això suposa donar una versió concreta de

(2R) **** / ++++ / ---- / #####

que no contingui com "peça" 'el rei espanyol actual' i que alhora sigui intuïtivament equivalent a (2). La idea de Russell és considerar que (2) encobreix la conjunció de dues afirmacions generals, i. e. quantificacionals: una diu (2a) que existeix un i només un objecte que és rei espanyol actual, i l'altra (2b), que algun rei espanyol actual és calb. Així, (2) seria una abreviatura de la conjunció d'aquestes dues afirmacions. (Per expressar-la abreujaem el predicat 'ser rei espanyol actual' mitjançant 'ser rea'; res no depèn del fet que en aquest cas el predicat 'C' de la descripció 'el C' sigui en realitat complex.) La conjunció de (2a) i (2b) equival llavors a

(2R) existeix x (x és rea i per a tot y (si y és rea llavors $y = x$) i x és calb)

o en notació formal

(2R) $\exists x (x \text{ és rea} \wedge \forall y (y \text{ és rea} \rightarrow y = x) \wedge x \text{ és calb})$

Aquesta afirmació, sosté Russell, és intuïtivament equivalent a (2), i a més no conté la descripció inicial. Efectivament, aquest enunciat té set peces bàsiques o unitats simples de significació: el quantificador existencial 'algun', el quantificador universal 'tots', la conjunció 'i', el condicional 'si... llavors', l'igualador '=', i els predicats 'ser rea' i 'ser calb'. Cap d'aquestes peces bàsiques és 'el rea' i, el que és més important, cap combinació sintàcticament correcta d'aquestes peces bàsiques genera un terme singular que es pugui identificar amb 'el rea'. Per tant, cap unitat semàntica de (2R), ni simple ni complexa, és o equival a l'expressió 'el rea'. Així doncs, la descripció 'el rea' s'ha eliminat en donar una anàlisi correcta del context en el qual ocorria, exactament igual que succeïa amb 'alguns cantants' i 'els filòsofs' a l'anàlisi de Frege (4F) i (5F).

Així doncs, els enunciats del tipus 'el C és P' que contenen descripcions no són en realitat enunciats particulars, sinó (abreviatures de) enunciats generals/quantificacionals complexos. L'anàlisi d'aquests enunciats posa de manifest l'estructura quantificacional complexa que tenen, on cap de les unitats de significació que hi ha és la descripció 'el C':

(R) $\exists x (Cx \wedge \forall y (Cy \rightarrow y = x) \wedge Px)$

Les descripcions, per tant, no són unitats de significació, no signifiquen res aïlladament. Encara que els enunciats en els quals ocorren tenen significat, elles mateixes no en tenen, ja que l'anàlisi sintàctica correcta mostra que no són cap de les peces (ni simples ni complexes) que conformen l'enunciat. Només determinen la forma lògica de l'enunciat, en el sentit de ser utilitzades habitualment per configurar abreviatures de cert tipus d'enunciats quantificacionals complexos. Això és el que vol dir Russell quan diu que són "expressions incompletes". Simplement no són expressions genuïnes, i per tant no tenen significat, ni referencial ni de cap altre tipus, ja que no són unitats de significació.

Per concloure, s'ha d'advertir que, com potser haurà endevinat el lector, encara que en els nostres exemples la descripció sempre apareix com a subjecte gramatical en la forma superficial de l'enunciat, res essencial no en depèn. El mateix procediment d'anàlisi s'aplica a enunciats en els quals la descripció apareix en el predicat, enunciats del tipus 'a és R del C', com ara 'Felip de Borbó és fill del rei espanyol actual'.

4.6. Aplicació als trencaclosques

Vam dir que la teoria de Russell no és només un expedient ad hoc per deslliurar-se d'un eventual contraexemple del seu referencialisme, sinó que pretén que amb aquesta pot resoldre els trencaclosques als quals es veu abocat qui, com Frege, sosté que les descripcions són noms genuïns. Vegem ara com resol Russell aquests trencaclosques amb la seva anàlisi.

Quant a la calvície del rei francès actual, ara no hi ha cap problema. L'enunciat

(5) El rei francès actual és calb,

no és un enunciat particular, sinó una manera abreujada d'expressar l'enunciat quantificacional complex (ara 'rfa' abreuja 'rei francès actual'):

(5R) $\exists x (x \text{ és rfa} \wedge \forall y (y \text{ és rfa} \rightarrow y = x) \wedge x \text{ és calb})$

I aquest enunciat és clarament fals, ja que no és cert que hi hagi un i només un rfa —en concret no n'hi ha cap—, per la qual cosa la primera part de la conjunció a la qual s'aplica l'existencial és falsa i amb això tot l'enunciat és fals. Anàlogament passa el mateix amb la calvície de l'habitant de Londres, ja que l'anàlisi de Russell de (6) dona lloc a un enunciat clarament fals, en fallar en aquest cas la segona part de la conjunció (que el lector ho reconstrueixi).

Pel que fa al Principi del terç exclòs, tampoc ara no hi ha cap problema. L'enunciat

(8) El rei francès actual és calb o no és calb

és ambigu, i només una de les seves interpretacions correspon a un cas del principi. En efecte, aquest enunciat és ambigu a causa de l'ambigüitat de

(9) El rei francès actual no és calb.

Aquest enunciat té dues interpretacions possibles a l'anàlisi de Russell, segons si s'aplica la negació a tot l'enunciat o només a una part:

$$(9R1) \neg \exists x (x \text{ és rfa} \wedge \forall y (y \text{ és rfa} \rightarrow y = x) \wedge x \text{ és calb})$$

$$(9R2) \exists x (x \text{ és rfa} \wedge \forall y (y \text{ és rfa} \rightarrow y = x) \wedge \neg x \text{ és calb})$$

La primera interpretació afirma que no és cert que hi hagi un i només un rei francès actual i que sigui calb; la segona, que hi ha un i només un rei francès actual però no és calb. Aquestes dues interpretacions de (9) generen al seu torn les dues interpretacions de (8):

$$(8R1) \exists x (x \text{ és rfa} \wedge \forall y (y \text{ és rfa} \rightarrow y = x) \wedge x \text{ és calb}) \vee$$

$$\neg \exists x (x \text{ és rfa} \wedge \forall y (y \text{ és rfa} \rightarrow y = x) \wedge x \text{ és calb})$$

$$(8R2) \exists x (x \text{ és rfa} \wedge \forall y (y \text{ és rfa} \rightarrow y = x) \wedge x \text{ és calb}) \vee$$

$$\exists x (x \text{ és rfa} \wedge \forall y (y \text{ és rfa} \rightarrow y = x) \wedge \neg x \text{ és calb}).$$

Ara és fàcil veure que sí que es compleix el PTE. Com que la negació de (5R) és (9R1) i no (9R2), la interpretació de (8), que constitueix un cas de $\alpha \vee \neg \alpha$, és (8R1) i no (8R2). I efectivament ara no es viola el PTE, ja que (9R1) és vertader en ser (5R) falsa, i tenim que (8R1), un cas de $\alpha \vee \neg \alpha$, és vertader. És cert que (8R2) és falsa, en ser falsos els seus dos disjunts, però això no suposa cap problema ja que no és un cas de $\alpha \vee \neg \alpha$. Així, la teoria de Russell mostra que també en els casos en els quals estan involucrades descripcions impròpies es compleix el PTE, una cosa que els qui interpreten les descripcions com a termes genuïns tenen dificultats per explicar.

Finalment, els judicis negatius d'existència no generen ara res paradoxal. En efecte, l'anàlisi de Russell de

(7) El rei francès actual no existeix

és simplement:

$$(7R) \neg \exists x (x \text{ és rfa} \wedge \forall y (y \text{ és rfa} \rightarrow y = x)),$$

a saber, no hi ha un i només un rei francès actual, enunciat quantificacional la veritat del qual no comporta cap paradoxa. Noteu que ara, contra el que pot suggerir l'estructura superficial de (7), el predicat 'existir' no és del mateix nivell que el predicat 'ser rfa', sinó que en l'anàlisi logicosintàctica correcta (7R) apareix com a quantificador existencial.

En resum, Russell ha mostrat que considerar que les descripcions no són unitats semàntiques i que els enunciat que les contenen no són particulars sinó quantificacionals encoberts, permet explicar satisfactòriament diversos fenòmens semàntics que en la seva opinió no es poden explicar considerant les descripcions com a noms genuïns i els enunciat en què ocorren, enunciat particulars. La seva teoria de les descripcions li permet, a més, resoldre una presumpta anomalia de la seva semàntica referencialista. Així, amb la seva teoria de les descripcions Russell, alhora que reforça les seves tesis

referencialistes, planteja als seus contrincants descriptivistes nous reptes que hauran d'afrontar.

4.7. Consideracions finals

A les descripcions, o millor, als usos de descripcions que funcionen com proposa Russell se'ls denomina 'usos atributius'. Als usos que funcionen com proposa Frege se'ls denomina 'usos referencials'. La tesi de Russell és que tots els usos de les descripcions són atributius. No fa falta considerar en cap cas que les descripcions funcionen referencialment, com a termes singulars genuïns. Kaplan i d'altres, fins i tot reconeixent que les descripcions s'usen moltes vegades atributivament, defensen que no sempre s'usen així, que hi ha usos genuïnament referencials d'aquestes. En la seva opinió hi ha fenòmens que involucren descripcions i que no es poden explicar si suposem que en aquest context s'usen atributivament. La idea és que hi ha contextos en què enunciats que usen descripcions són intuïtivament vertaders però la "versió Russell" dels quals és intuïtivament falsa. Es tracta de casos en els quals 'el C és P' és intuïtivament vertader però tanmateix no existeix un i només un C. Per exemple, quan en un diari llegim: 'La professora andalusa de religió serà readmesa', però no existeix una única professora andalusa de religió. O quan diem a algú: 'Em vaig trobar el germà d'en Pere', però en Pere té més d'un germà. Hi ha multitud de casos com aquests, potser la majoria són així. Kaplan mostra encertadament que la seva versió-Russell immediata seria falsa, i d'allà conclou que en aquests casos les descripcions funcionen genuïnament com a noms, etiquetant/referint un objecte, independentment de si l'objecte és l'únic o no que satisfà la propietat esmentada en la descripció.

No és clar, tanmateix, que la constatació d'aquests fets suposi un cop definitiu a la teoria de Russell. Russell pot replicar que, en el context en el qual són proferits, aquests enunciats contenen implícitament informació el·líptica que completa la descripció. Per exemple, en el cas de la professora de religió, el context pot ser de tal manera que s'estigui suposant la informació següent el·líptica que completa la descripció (la indiquem entre claudàtors): 'La professora andalusa de religió [el cas d'acomiadament per divorci de la qual va saltar a les primeres pàgines dels diaris els últims dies] serà readmesa'. Reinterpretat així, la veritat d'aquest enunciat satisfà plenament la teoria de Russell i pot considerar-se que la descripció (inclosa la seva part el·líptica) s'usa atributivament. És una qüestió oberta si tots els casos d'usos aparentment referencials poden reconvertir-se mitjançant expedients similars en casos atributius.

D'altra banda, sembla que no es pot negar que en molts casos, en emprar una descripció, volem parlar d'un objecte particular; això és, pretenem "portar un objecte particular al discurs". Però això no és incompatible amb el fet que la tesi de Russell que (els enunciats que inclouen) les descripcions tenen sempre un *significat* atributiu. Que els enunciats del tipus 'el C és P' *signifiquen* sempre una proposició quantificacional, i mai una proposició particular, és compatible amb el fet que de vegades els usem per informar d'un estat de coses particular. Per això s'ha de distingir el que un enunciat significa, el seu significat primari o literal, de la informació que s'hi vol transmetre. Moltes vegades les dues coses coincideixen, però d'altres no. Així ocorre amb les implicacions. Per exemple, si el pare d'un alumne li pregunta a un professor si el seu fill és un bon estudiant i aquest li respon: "El seu fill és molt sociable", aquestes paraules signifiquen literalment una proposició, que

el nen és molt sociable, però el professor mitjançant, aquesta, vol donar una altra informació, en aquest cas que el nen en qüestió no és estudiós. Doncs bé, si els crítics de Russell tinguessin raó, i com que no es pot dubtar que almenys en alguns casos (com els dels trencaclosques esmentats) les descripcions tenen usos atributius, llavors les descripcions serien expressions semànticament ambigües. L'enunciat del tipus 'el C és P' unes vegades *significaria* una proposició general i altres vegades *significaria* una proposició particular. Els qui no consideren desitjable acceptar aquesta ambigüïtat, poden defensar, amb Russell, que el significat literal o lingüístic d'aquests enunciats és sempre una proposició quantificacional, i acceptar al seu torn que de vegades (fins i tot la majoria) mitjançant aquest significat lingüístic el parlant vol transmetre informació apel·lant a un objecte particular. Com es passa del significat literal o lingüístic a la informació que vol transmetre el parlant és una qüestió que no té res a veure amb la semàntica sinó amb la pragmàtica. Així, la teoria de Russell recolliria correctament el *significat* (únic) de les (oracions que inclouen) descripcions, i seria, doncs, la teoria semàntica correcta. Aquesta teoria semàntica s'hauria de completar després amb una altra de pragmàtica que doni compte de com algunes vegades s'usa el significat literal o lingüístic d'enunciats amb descripcions per "portar al discurs" objectes particulars.

Concloem aquesta revisió de la teoria de les descripcions de Russell amb dues observacions que matisen alguns informes de l'exposició.

- a) Hem dit que per a un referencialista com ara Russell és un problema l'existència d'unitats semàntiques que no tinguin referència, que no anomenin una entitat, ja que per a un referencialista l'entitat anomenada és en el que consisteix tot el significat d'una expressió. I hem dit també que el paradigma d'expressió lingüística que no pot tenir referent són les descripcions, i que part de la motivació de Russell per desenvolupar una teoria en la qual les descripcions no fossin unitats semàntiques era desembarassar-se del problema que per a un referencialista suposen les descripcions sense referència. Per contra, hem dit també, al referencialista sembla anar-li bé amb els noms propis, ja que els noms propis semblen ser el paradigma d'expressions amb un significat que s'esgota en l'entitat anomenada. Doncs bé, perquè això sigui així cal que amb els noms propis no es doni el fenomen de falta de referència que es dona amb les descripcions. Tanmateix, això no sempre és així. També hi poden haver noms propis que no es refereixin a cap entitat. Un típic cas són els noms d'entitats de ficció, com ara 'Sancho Panza'. Hi ha diverses maneres de tractar aquests casos en els quals no podem entrar aquí. Per a aquestes finalitats, basta esmentar que Russell era conscient d'aquesta dificultat i que fins i tot admetia que podia passar amb noms propis ordinaris. Per resoldre aquesta dificultat proposa considerar els noms propis ordinaris com a abreviatures de descripcions construïdes a partir de predicats i de noms propis "genuïns" (descripcions a les quals després aplica la seva anàlisi i que, per tant, s'eliminen contextualment en termes dels components de la descripció i quantificadors). Els noms propis genuïns són aquells que necessàriament no poden deixar de tenir referència. Hi ha algun nom propi així? Russell sosté que sí que n'hi ha, per exemple, els dítics 'aquest', 'aquell', etc. quan es refereixen a punts/superfícies del nostre espai perceptiu, i potser també 'jo'. Així, els enunciats particulars bàsics són coses del tipus 'Això triangular i vermell és a la dreta d'això circular i verd'. Aquests enunciats bàsics expressen proposicions sobre "sense data", les *dades dels sentits*, que són les proposicions que estan a la base de tot nostre coneixement. L'explicació justa d'això requereix estudiar l'epistemologia i la filosofia de la ment de Russell, una cosa que no podem fer aquí.

- b) Hem dit en repetides ocasions que, com que segons l'anàlisi de Russell de 'el C és P' aquest enunciat no és un enunciat particular sinó un enunciat quantificacional general en què cap de les peces és 'el C', això vol dir que 'el C' no és una unitat semàntica ni simple ni complexa, i. e. 'el C' no té valor semàntic que es combina després amb els valors d'altres unitats per generar composicionalment el valor semàntic de 'el C és P'. Tot això és cert en Russell. Ara bé, és possible defensar que 'el C és P' és un enunciat quantificacional i alhora que 'el C' sí que és una unitat semàntica (complexa). Per això es requereix un tractament dels quantificadors segons el qual aquests s'apliquin "per passos" als predicats de la fórmula que quantifiquen. Segons aquesta anàlisi, el valor semàntic d'un enunciat quantificacional amb l'estructura 'quantificador (predicat1, predicat2)' s'obté mitjançant una regla que determina un valor semàntic per al quantificador i el valor semàntic del predicat1, i una altra regla que determina un altre valor semàntic a partir del valor semàntic anterior i el valor semàntic del predicat2.

• EXERCICIS

Exercici 1: (després d'haver llegit la secció 4.2. **Referencialisme i descripcions definides**) Donar tres descripcions *diferents* que anomenin Barcelona i de tal manera que dues d'aquestes l'anomenin "de la mateixa manera", destacant el mateix aspecte, i la tercera de manera diferent.

Exercici 2: (després d'haver llegit la secció 4.3. **Expressions incompletes, anàlisi lògica i unitats de significació**) Doneu l'anàlisi superficial i el de Frege de 'Tot alumne passeja amb alguna repetidora'.

Exercici 3: (després d'haver llegit la secció 4.4. **Trencaclosques descriptius**) Doneu dues descripcions impròpies, una amb un predicat que no s'apliqui a cap objecte i una altra amb un altre que s'apliqui a més d'un.

Exercici 4: (després d'haver llegit la secció 4.5. **Eliminació contextual de les descripcions**) Doneu l'anàlisi de Russell de 'Felip de Borbó és fill del rei espanyol actual'.

Exercici 5: (després d'haver llegit la secció 4.6. **Aplicació als trencaclosques**) Segons l'anàlisi de Russell, els enunciats 'el rei espanyol actual és alt' i 'el rei espanyol actual existeix' són del mateix tipus lògic? Raoneu la resposta.

•REFERÈNCIES

• BREU BIBLIOGRAFIA COMENTADA:

L'article on Russell presenta per primera vegada la teoria de les descripcions és "On Denoting" (1905, v. castellana, "Sobre la denotación", a *Lógica y conocimiento*, Taurus, Madrid 1966); aquesta presentació és de molt difícil lectura. Una presentació abreujada, i tècnica, es pot trobar al cap. 3 de la introducció a *Principia Mathematica* (1910, escrit conjuntament amb Whitehead), també de lectura difícil. Una exposició més senzilla pel propi Russell es troba al cap. 16 de la seva *Introduction to Mathematical Philosophy* (1919, v. castellana *Introducción a la filosofía matemática*, Paidós, Madrid 1988). Una breu presentació castellana de la teoria pot trobar-se al cap. 6 (apartats 6 y 7) de *Principios de Filosofía del Lenguaje* (Alianza, Madrid 1986) de J. Hierro. Una presentació molt més completa però assequible es troba al cap. VII de *Las palabras, las ideas y las cosas* (Ariel, Barcelona 1996), de M. García-Carpintero. Una presentació clara, amb comentari crític i proposta alternativa, que és una referència clàssica és "On Referring", de P. Strawson, publicat originalment a *Mind* (1951) i inclòs com cap. 1 a *Logico-Linguistic Papers* (1971, v. castellana *Ensayos lógico-lingüísticos*, Tecnos, Madrid 1983).

• LLOCS WEB:

Fotos de Russell:

<http://www-groups.dcs.st-and.ac.uk/~history/PictDisplay/Russell.html>

Entrada a la *Stanford Encyclopedia*:

<http://plato.stanford.edu/entries/russell/>

Audició del discurs de Russell en rebre el Nobel (2 min.):

http://nobelprize.org/nobel_prizes/literature/laureates/1950/russell-lecture.html

The Bertrand Russell Archives (amb cartes, curiositats...):

<http://www.mcmaster.ca/russdocs/russell.htm>

Dades bibliogràfiques, fotos, acudits...:

<http://russell.mcmaster.ca/~bertrand/latr.html>

The Bertrand Russell Society (amb escrits, cites, fotos...):

<http://users.drew.edu/jlenz/brs.html>

Referències de B. Russell (cites, llibres, articles...):

<http://www-groups.dcs.st-and.ac.uk/~history/Mathematicians/Russell.html>

Debat a la BBC sobre l'existència de Déu entre el pare Copleston i Russell:

<http://www.bringyou.to/apologetics/p20.htm>

Audició d'una conferència de B. Russell (56 min. 36 seg.):

http://www.bbc.co.uk/radio4/reith/historic_audio/reith_historic.shtml

Traducció al castellà del debat a la BBC sobre l'existència de Déu:

<http://www.usma.ac.pa/web/DI/images/Eticos/La%20existencia%20de%20Dios.%20Debate%20Russell%20-%20Copleston.pdf>